

2015. január

imborá

kíváncsi diákok lapja

Menyasszonyok virághímes bútorai
A tulipános ládák között barangolunk

(18. oldal)

Folytatódik az időutazás

Mint már szoltunk róla, idén kettős kerek évfordulót is ünnepel a **Cimbora**:

25 éve, hogy 1990-ben Bukarestben az akkori pionírújság, a **Jóbarát** szerkesztői **Cimbora** címmel újraindították a lapot.

Idén pedig 20 éve, hogy 1994-ben Sepsiszentgyörgyre (ahol azóta is megjelenik) „költözött” a Cimbora.

A következő oldalakon Cimbi hív időutazásra a Cimbirodalomba: a most újraközölt mesék, versek, valamint Lövétei Lázár László Arany Jánosról írt sorozatának

első része már népszerű kisördögünk születése, 2006 után jelentek meg a folyóirat hasábjain.

Jó olvasást!
A szerk.

CIMBORA – 2015. január, XXV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ
KOMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Időutazás a Cimbierdalomban

LACKFI JÁNOS

Ricsajozók 4. oldal

FERENCZES ISTVÁN

Hószavak, A hóbertos hóember 5. oldal

ORBÁN JÁNOS DÉNES

Misimackó 6. oldal

BALÁZS IMRE JÓZSEF

A vidrakölyök játéka 9. oldal

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ

Arany versek 10. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZÓCS IMRE rovata

Csatára fel! 12. oldal

A kalodától a simogatásig

ZAYZON ÁGNES rovata

Gyermekek a kora újkorban 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Bonne année, Bonanno!

A Szín-téren: Alfio Bonanno 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Menyasszonyok virághímes bútorai 18. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

Iskolai időjezetek 23. oldal

EDŐságok

GERGELY EDÓ rovata

Meszelem vígan az eget 26. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Szerencsés új esztendőt! 27. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Vízésés-keresőben 28. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 29. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata 31. oldal

LACKFI JÁNOS
Ricsajozók

Mondja az apukám: – Ne zajongj, kincsem,
Hát már egy cseppnyi nyugtom sincsen?
Ám ha körülnézek, ugye, látom,
Minden zajt csap e kerge világon.

Rádiózik a kertben a szomszéd,
Kíváncsi, veszt-e a kispesti Honvéd.
Zenél az iskolában a portás,
Zenéje ellen nincs védőoltás.

Zaj van a boltban, a liftben, a bálban,
Képtárban, a bárban, a várban, a gyárban,
Zene szól véges-végig a buszban,
Zenél a sofőr, nincs mód, hogy megússzam.

Fülzenével járunk az utcán,
Mindenkinek zenét hallgat a cuccán:
Mobilon, walkmanen, MP3-on.
Zenebúrát hord mindenki, látom.

Zajong a vendéglőben a tévé,
Zajong a kávégépjében a kávé,
Zajjal töltve az este a hangár,
Mindenkinek hip-hopra riszálva flangál.

Zajong a rigó a bodzabokorban,
Zajong a tücsök a földben: hol van?
Zajong a tetőn vernyogva a macska,
Zümmög a méh meg a méhné a kasban.

Zümmög a fának a lombja a szélben,
Harsog a tenger, a lúdhad az égen.
Zajdul a lábam, aszfaltra ha csattan,
Zörömböl a vérem az érben, az agyban.

Kertkapu, varroda, villamos, autó
Hilti, betonkeverő, mozi, diszkó.
Zajong a Föld kerekén ma minden,
Mért pont én legyek egyedül csendben?

(Cimbora, 2008. december)

Keszeg Ágnes illusztrációja

FERENCZES ISTVÁN

Hószavak

Hullnak, hullnak, omlanak
nagy havak, nagy havak,
elállják az utakat
fagy-hadak, fagy-hadak.

Körbe állják házadat
hófalak, hófalak,
hogya ne fuss el, mint patak...
Hó szakad, hó szakad.

Néma a táj, hallgatag,
szótalán, szótalán,

mint ki sosem volt szabad
hó alatt, hó alatt...

Kis tüzeket gyűjtanak
hószavak, hószavak,
arcod fölé szállanak,
hogya marajd, hogya maradj...

Domb tövén, hol part szakad,
jég alatt, jég alatt,
énekel egy kis patak:
lesz tavasz, lesz tavasz.

A hőbortos hőember

A hőperenciás tengeren is túl élt egy Hőember. Volt neki egy felesége, Hórsolyának hívták. Nagy hóhányók voltak. A Hőember csak pipált egész nap, hópiumot szívott. Ettől olyan hőbortos lett, hogya olyan hókuszpókuszokat rendezett, mintha hótentotta lett volna. Még a horra is hólyagos lett. Egész hónapokat aludt át, s éjjel hórkolt.

Egy hóldvilágos hajnalon hósszat álmodott. Felkelt és elkiáltotta magát:

– Hó reggelt! Asszony, hó van a hóbeleváncom? Hózd ide rögvest, mert indulok.

– Hóvá édes hó uram? – kérdezte Hórsolya, a felesége, miközben ráadta a hócentrágert.

A Hőember megvakarta a hónalját, felhúzta a hócipőt, s fejére tette hódsapkáját.

– Megyek hódítni – mondta feleségének. – Bénézek a hórcsomába, megeszek egy hótdogot, egy hatalmas nagy hógulyást s megiszunk egy hórdó hőbort. Végül elénekelek egy hódtát.

– Jaj, drága hó emberem, ne menj te a hórcsomába – könyörgött Hórsolya, a feleség –, elveszíted ott azt a kicsi hózan eszedet is. Addig járjátok ott a hórtát, addig hórbézoltok, hogya olyan leszel, mint egy hóhér. Hóékével sem tudnak hazahószolni. Hóvá tesznek ott téged, édes hó uram?!

A Hőember nem hallgatott a fehérnép szavára. Szegény egész nap csak hózsannázott.

A Hőember elment a hórcsomába. Ott nagy hóvációval fogadták, s olyan hórbézolást csaptak, hogya majdnem meghólvadtak.

A Hőember kiment a hórcsomából, s elkezdett hóborolni. Többet sohasem érkezett haza.

Hó vót, hó nem vót.

(Cimbora, 2008. január)

Vetró Bodoni Barnabás illusztrációja

ORBÁN JÁNOS DÉNES

Misimackó

Kedves olvasóink! Bizonyára ismeritek a *Micimackó*-köt. Egy angol bácsi írta, és nagy humoristánk, Karinthy Frigyes fordította le magyarra. No de, hogy a székely

gyermek is értsék, és hirdesse az ősi virtust, átültettük nektek székely nyelvre. Íme.

Első és egyetlen fejezet melyben Misimackó székely módra rendet csál a Gölöncséri Pagonyban

Alig es pitymallott, hogy Misimackó kitűsténkedett a dunyha alól. Fáin, hímzett harisnyanadrágot húzott magára, mert rendes székely medve nem menyen ki csóré popsisal az erdőbe, mint a pestiek. Vasalt ing, lájbi, hosszúszerű csizma, rendesen megpucolva, pörge kalap, árvalányhajjal, szóval, ahogy kell. Még a bajszát es megpödörte egy kis suviksszal. A csizmaszárba bécsúsztatta a kacorbicskát, mert sosem lehessen tudni, mi minden történik.

Azzal kilépett a Gölöncséri Pagonyba, hogy ő aztán most rendet csál, mert a vacakságból elég vót.

Egyenest a méhekhez tartott. Dógoztak az istenadták, hogy majd megszakadtak belé, csak úgy csepegett róluk a verejték. De azért ők es vasalt csikos ingbe vótak, mert a székely mán csak így dógozik.

Mikó meglátták Mackó uramat, megálltak az iparkodásban s nezegették nagy csúful, mert rögtön tudták, hogy mit akar.

- Adjon Isten magiknak szép jó reggelt! - emelintette meg Misimackó a pörgekalapját, ahogy illik. - Aztán azt akartam magiknak mondani, hogy eztántól arrafelé töbet nem leszen herregés meg acsarkodás, ha gyüvek a mézért, mert istenuccse csúfot csálok magikból, értik-e?

- Hanem aztán ugyanbiza mivel csálja maga azt a csúfot? - vihogtak a méhek. - Ejszen meginn azzal a rozsdás kacorbicskával mind nyeletlenkedik, mint a mútkoriban? Vette-e észre, hogy nekünk küssebb ugyan a bicskánk, de ezerszer annyian vagyunk?

- Há nem mondom, észrevettem - vigyorgott huncutul a bajsza alatt Misimackó -, hanem magik meg észrevették-e, mekkora bünagy permetezőgépet cepeltem haza a tegnap a brassói praktikerből? No, Isten áldja magikat!

Ahajt, egy terebély makkfa alatt Füles, a zákhányos számár hersegtette a burungot. Mán messzirül láccot a szemín a bestének, hogy meginn zsimbes napja van.

- Na, aggyon Isten szép jó napot! - köszönt a medve.

- Há magának lehet, hogy ad, de nekem biztos nem, mert engem úgy utál, mintha egy bolhás görény lennék.

- Netené... Há minnyár káromolni kezdi az Úristent, hogy mind a maga fülevel legyezgeti a csihányt?! Megfejem én a maga baját, guruzsmás fajzatja! Az a baja, hogy nem dógozik, csak mind lopja a napot, s hersegteti a lapit. Mars dógozni! A csürben ott vannak a csebrek, mennyen el velük a méhekhez, s hordja bé a mézet. Aztán este a napszámot es megbeszéljük.

- Micsoda?! - visított a számár. - Méghogy én dógozzak? Ráadásul neked, te senkiházi?

- Hinnye, rusnya fajzatja, há te mit képzelsz? Hogy a számárcsipogás fölhallaccik a magos mennyekbe? Adok én neked!

Azzal Misimackó a kacorbicskával jókora dorongot nyesett, s tångálni kezdte a naplopót. Szaladt is a hitvány dógozni, mint annak a rendje.

Tigris eppet a fűben tespedt, és úgy bámult egy nagy veres mezei verágot, mintha ez lenne egy igazi fenevad legfontosabb dóga a velágon.

- Há hajja-e, koma!? - így Misimackó. - Aztán egeret fogott-e ma, vagy csak azt a veres verágot mind bámulta, mint Világtalan Ábrahám a tyúkszemit?

- Egeret? Há métt kéne nekem egeret fogni?! - háborgott amaz.

- Azétt, komám, mert tejet nem ad, tojást nem tud tojni, s akkó csáljon maga es valami hasznosat.

- Én? Méghogy én? Ahonnan jöttem, a dzsungelből, ott én vótam a császár. A császár meg nem fog egeret.

- Komám, a fenét se érdekli, hogy császár vótál-é vagy csíkos lábtörő. Itt, felénk egy jöttment vagy, akit befogadtunk, s akkó úgy kell éljél, ahogy itt szokás. Itt pedig csak egy bünagy cirmos macska vagy...

- Micsoda - bömbölte Tigris -, méghogy én macska?!

- Abbiza, komám, há mi más? S ha erősebben belé gondolok, akkó olyan, mint a kóbor macska, hogy megvárja, amíg a házi macska megfogja az egeret, aztán ellopja.

Megszégyellte magát Tigris, de erőssen. Azt se tudta, merre nezzen, hogy a mackó szeme ne mind bökődje az övét. El es kullogott, hogy ő aztán nemcsak az egeret, de a patkányférges is megfogja ezentúl.

„Na, ezt es elintéztém” - böcselkedett Misimackó, s azzal ment tovább. Egészen Bagolyhoz.

- Na adjisten, komám, hogy azt a teremburáját a hitvány erdejinek - állított bé.

- Nyugodj le, komám! - csitítgatta Bagoly, aki tudta, hogy haragos székely medvével agyarogni nem tanácsos. - Igyunk inkább egy csepp jóféle szilvapálinkát!

- Nem bánom - enyhült meg a bundás.

No, szedegették es befélé az oroszhegyi háziszóttest, s osztották a velág dógait. Bagolynak akkora gülü szemei lettek, hogy mán minnyán csak két nagy szem vót. De

mackó uramét es elöntötte a dühü, s úgy forgott, hogy a legyek elszedültek, s mind lepotyogtak a földre.

- Aztán lesz itt rend! Elég vót a dögségből, a zakhányból, a csemerségből. A méheket, a szamarat s aztat a rusnya tepelák macskát mán móresre tanítottam. Nyusziékból olyan paprikást rittyentek, hogy Szent Péter is békunyerálja magát ebédre. Hát mit képzelnék, hogy csak úgy szökdösnek, s eszik hiába az Úristen füvit? Azannyuk... Malackából es az lesz, amire az Úristen szánta: füstölt kolbász, tepertyü meg abált szalonna.

- No de, komám - mondotta Bagoly -, ha mán ilyen szépen elrendezted a dógokat, arra gondótál-e, hogy az életed es el kéne, s hogy ejszen fehérnép es kellene a házba...

- Azta, komám, hogy neked milyen igazad van! De nem erőst tudok errefelé fáin eladó cinkát...

- Hát aztat én se tudok... De ott van Kanga asszony-ság... Elvált asszony ugyan, s kölke es van, de rendes, dógos, tisztességes fehérnép.

- Bizony hogy, drága komám. Arról aztán senki nem mondhatja, hogy nem egy tűzrőlpattant jószág, mert még most es csak úgy pattog, ahogy halad... S a gyermek es formás, csak egy cseppet mutuj es sokat nyeletlenkedik, de majd én meghutyuruzom a mogyorófa-vesszővel. No, komám, menyek es, mert béülttetted a szerelem kukacát a fejembe.

Csillag István illusztrációi

Nagy pukéta virággal állított bé Misimackó a kenguruhoz.

- Kezicsókolom, drága asszonyság.

- Isten hozta, Misimackó. Mi járatban errefelé?

- Nézze, naccsága! Én egyenes medve vagyok, nem mind teketóriázok, hanem megaszondom magának a nagy igazságot a szemibe. Úgy szép az élet, mint a harisnyanadrág szára: párosan. Két bicskával es jobban meg lehet kergetni a haragosunkat, mint eggyel. Azirányba vonék itt, hogy legyen ízibe az én hites, drága feleségem!

- Azta, de eleresztette kijed a gyepiót, Mackó uram - pattant fel Kanga asszon. - Há mit mind képzél? Hogy csak úgy béállít ide, egy pukétával, mormog néhány mézes szót, s máris a nyakába szökök? S aztán kimosom a gatyáját, s szülök magának egy szekérderék kismackót, erszénnyel, hogy legyen miben vigyék a mézesbödönt az óvodába?

- Hinnye, de felválták a nyelvedet! - turálta fel magát Misimackó. - Ahelyett, hogy örülnél, hogy ilyen derék kérérod akad, azután, hogy apja sincs a kölködnek... Há tudod mit? Akkó vegyen el téged az a zsémbes számár, ugribugrizál együtt a naplopó macskával, vagy pislogjon ki az a rusnya vén Bagoly a bugyellárisodból, a gülü szemivel. Mert én innen úgy elmenyek, hogy többet nem lácc...

Azzal indult es kifele nagy dohogva, de Kanga asszony elibe került.

- Na jó na, csacsi öreg medvém, ne mind berdózz itten nekem, mert csak bezgettelek egy cseppet, hogy nehogy azt mind higgyed, hogy olyan könnyen adom a bugyellárisomat. Hát hogyne lennék a hites feleséged, mán holnap es, ha olyan erőssen akarod.

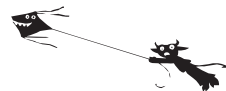
Lett eróst nagy ölelkezés, csókolózás, aztán Misimackó uram nagy bódogan hazaballagott. Édesen elaludt, s csak úgy csepegett a nyál a szája széliről, miközött álmodta, hogy ott áll az oltár előtt a csipkébe öltözött Kanga asszonnyal. De mielőtt a pap összeadta vóna őket, há nem felrángatta az édes álmából medvéket az a fránya Róbert Gida...

- Misimackó! Mi történt itt? Nem ismerek rá a Gölöncséri Pagonyra...

- Hogy mi történt?! - ordította Misimackó. - Az történt, te hitvány, rendetlen kölök, hogy végre rendet csináltam a szobádban, és ha ez nem marad így, akkor úgy megsíríttelek egy törpefenyővel, hogy egy hétig állva iszod a bihaltejet. Értetted-e?

Értettétek, kölkök? Rend legyen aztán, ahogy kell, nem ám úgy, hogy szanaszét hever minden a szobában, ti meg tekeregték, és ahogy nőttök, egyre kevesebb örömmüket leljük bennetek!

(Cimbora, 2006. szeptember)

BALÁZS IMRE JÓZSEF

A vidrakölyök játéka

I.

Amikor megszülettem, a csillagok világítottak.
Amikor kicsi voltam, a telehold világított.
Mostanában napos napokon a nap világít.
Amikor rossz idő van, a felhős nap világít.

II.

Mit mond a zebra?
Zebr, zebr!
Mit mond az oroszlán?
Orr, orr!
Mit mond a varjú?
Varr, varr!
Mit mond a brontosaurus?
Bront, bront!

III.

Ha beteg a vidrakölyök, akkor adnak neki
a lázára lázcsillapítót
az orrára orrcsillapítót
a fülére fülcsillapítót
a szájára szájcillapítót
a hasára hascsillapítót
a hátára hátcsillapítót
a lábára lábcillapítót
a kezére kézcillapítót
a szemére szemcsillapítót
a szemöldökére szemöldökcsillapítót.

IV.

A piros alma ott nő a piros almafán.
A sárga alma ott nő a sárga almafán.
A piros paradicsom ott nő a piros paradicsomfán.
A zöld kukorica ott nő a zöld kukoricafán.

(Cimbora, 2007. szeptember)

Csillag István illusztrációja

Arany versek

Ha egy költőből tananyag lesz, fönnáll annak a veszélye, hogy a tankönyvek foglyává válik, aminek hosszú távon az lesz a káros következménye, hogy egy idő után elfogy körülötte a levegő, azaz: unalmassá válik – diákok és tanárok számára egyaránt. Ezért gondoltam arra, hogy – a *Cimbora* felkérése nyomán – megpróbálom kis-sé „leporolni” a fenti címmel induló sorozat keretében Arany János életművét, ha csak tucatnyi Arany-vers erejéig is.

Arany manapság valamiért nincsen „divatban”, annak ellenére, hogy a magyar irodalomtörténet hallgatólagosan őt tartja költészetünk legnagyobb alakjának. Én persze nem (csak) ezért szeretem Aranyt, hanem főleg azért, mert tőle lehet a legtöbbet megtudni a magyar nyelvről (egy költő, „alapanyaga”, ugyebár, a nyelv) és a versírás mikéntjéről egyaránt. Aki verset akar írni (és némi tehetség is szorult belé), annak például elég elolvasnia Arany Vojtina-verseit, hogy megtudja, hogyan kell kinéznie egy versnek – és nem kell fölöslegesen kidobnia egy csomó pénzt versíró szemináriumra.

Igyekeztem olyan (rövid) Arany-verseket választani, amelyek nem szerepelnek a tananyagban, hogy még véletlenül se érhessem az a vád: belekontárkodok a tankönyvírást hivatásszerűen űzők munkájába. A kiválasztott versekkel ugyanakkor igyekeztem lefedni szinte a teljes Arany-életművet, vagyis hogy derüljön ki a versekből, mit is gondolt Arany János az irodalomról, a versírás problémáiról, milyen volt a viszonya szülőföldjéhez, a családjához, mit gondolt nemzetéről és a világról általában, milyen testi-lelki nyavalyákkal küszködött stb. Rövid verskommentárjaimban igyekszem kerülni a „száraz” stilisztikai elemzéseket (ezeket jó esetben az iskolában is elsajátíthatja a diák), inkább olyan kuriózszerű adatokkal dolgoztam, amelyek a diákok számára is érdekessé tehetik ezeket a 150 éves verseket.

Őszintén remélem, hogy akad majd néhány olyan *Cimbora*-olvasó diák, akit sikerül meggyőznöm, hogy az Arany-versekkel bibelődve tényleg ARANY VERSEK-kel volt dolga.

Lövétei Lázár László

A szerzőről

Lövétei Lázár László költő, műfordító, szerkesztő. 1972-ben született Lovétén (Hargita megye), Székelyudvarhelyen érettségizett, majd a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán szerzett magyar-román szakos tanári diplomát. 1998 óta a *Székelyföld* című csíkszeredai kulturális folyóirat szerkesztője, Csíkszentdomokoson él, nős, két kislány édesapja. Több fontos irodalmi díjban részesült eddigi alkotásaiért. Első verseskötete: *A névadás öröme* (1998, Kolozsvár), további kötetei: *Távolságtartás* (2000, Csíkszereda), *Két szék között* (2005, Pozsony), *Árkádia-féld* (2009, Kolozsvár – Budapest), *Zöld* (2011, Kolozsvár). Fordításában adták ki magyarul, 2004-ben, Budapesten, Mircea Cărtărescu neves kortárs román író *Lulu* című regényét. 2007-ben első díjat nyert a Tehetséges Magyarországiért Alapítvány szépirodalmi pályázatán, *Hunyt mesterem* című, Arany János munkásságáról szóló esszéjével.

ARANY JÁNOS
De gustibus

Magyar Miska olyan ember,
Hogy a könyvet nem szereti,
Csak azt hányja, csak azt veti:
Minek a könyv? kell is neki.

Egyszer mégis, (ha nem lopott),
Ajándékba könyvet kapott,
És, így levén az állapot,
Olvasni kezdte egy lapot.

„Hallja maga, János deák!
Mi van ebben?” – Hát ideák,
Felel neki a kérdezzet,
Költői finom ideák.

„Értem. De mért nem rak tehát
Belé vaskosabb ideát?
Én úr vagyok, nem böjtölök;
Sódarra mártom a theát.”

(1853)

Ízléspróba sonkával, teával

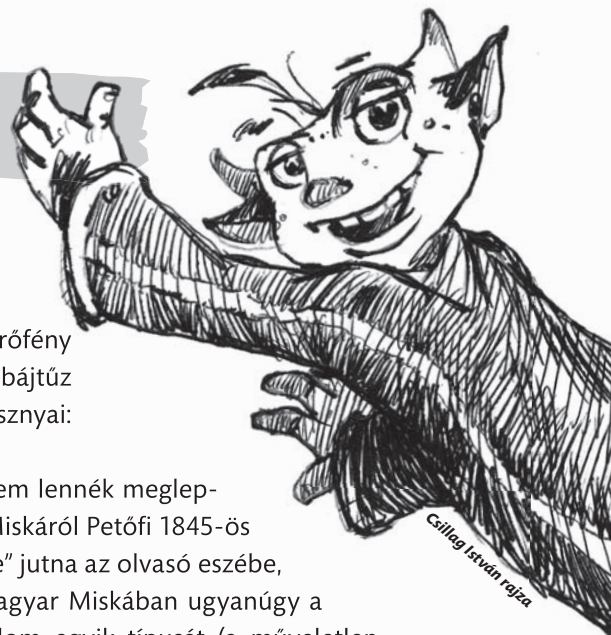
De gustibus non est disputandum, vagyis: Az ízlésről nem lehet vitatkozni. A latin szállóige megmagyarázza, hogy Arany miért is nem ítéli el Magyar Miska könyvektől való irtózását. De ezzel korántsem tekinti elintézettnak a dolgot: a versből kiolvasható a költő szeretetteljes (vagy önironikus) viszonyulása is az irodalomhoz (lásd: „költői finom ideák”).

Azon most fölösleges eltöprengeni, hogy vajon a versben szereplő János deák azonos-e a szerző Arany Jánossal, de maga a vershelyzet nagyon is életszerű: Magyar Miska verseskötetet kap ajándékba, s nem igazán értvén a versekben foglaltakat, János deáktól kér eligazítást. Csodálatos, ahogyan Arany elrejti ebbe a rövid versbe a kortárs magyar irodalomról alkotott véleményét. Az 1850-es évek eleje ugyanis a petőfieskedők (Lisznyai Kálmán, Szelestey László, Spetykó Gáspár és társai) aranykora, Lisznyai 1851-es, *Palóc dalok* című kötete például több mint 6000 példányban talált vevőre – miközben Arany 1852-es *Nagyidai cigányokja* ott porosodott a könyvesüzlet polcain. Semmi meglepő nincs tehát abban, hogy Magyar Miska a „költői finom ideák” helyett „vaskosabb ideát” követel a költőtől, hiszen épp a petőfieskedők lírájában lesz tudatos céllá a különködés, a pongyolaság, a bombasztikus hasonlatok használata stb. Íme egy példa a „vaskosabb ideá”-ra:

„Hím pillangó
hímezzen,
/ Selyembogár
öltöztessen, / Verőfény
fényesítsen, / Bűbájtűz
melegítsen.” (Lisznyai:
Palóc dalok I.)

Egyébként nem lennék meglepve, ha Magyar Miskáról Petőfi 1845-ös „magyar nemes” jutna az olvasó eszébe, hiszen Arany Magyar Miskában ugyanúgy a magyar társadalom egyik típusát (a műveletlen urat) próbálja megrajzolni, mint Petőfi az analfabéta, de harsány nemesben: „Tán a tudománynak éljek? / A tudósok mind szegények. / Nem írok, nem olvasok. / Én magyar nemes vagyok!” (Petőfi: *A magyar nemes*). Örömmünkre szolgálhat ugyanakkor, hogy a „magyar úr” nyolc év alatt (1845-től 1853-ig) megtanult olvasni, még ha egyelőre nem is érti a jó verseket. Szereti viszont – hogy egy kicsit „félre” is olvassuk Aranyt – a sonkát teával. Akárcsak én.

(Cimbora, 2007. szeptember. A sorozat szerzőjének életrajzát frissítettük az újraközléshez.)

Csillag István rajza

Csatára fel!

Gyermekkorban minden lehet játék, még a háború is. Szinte minden felnőtt őriz gyermekkorából valamilyen emléket hógolyócsatákról, számháborúkról, erdőn-mezőn-fészerben lezajlott indiánosdiról, amikor „az ellenséges törzsek a csatabárdot kiásták”, szomszédos utcák, tömbházak „bandái” között lezajlott ádáz rivalizálásokról. Általában ártatlan és veszélytelen játékok ezek, de néha megtörténik, hogy eldurvulnak, és a harcosok dicső sebeket, sérüléseket szereznek, amelyeket aztán büszkén mutogathatnak bátorságuk és vitézségük bizonyítékaként, mint **James Fenimore Cooper** mohikán harcosai. De legelsősorban talán mindenkinek **Molnár Ferenc** halhatatlan remekműve, *A Pál utcai fiúk* jut eszébe, ezzel együtt a világirodalom egyik legemlékezetesebb gyermek-csatatere, a grund. És persze megemlíthetjük **Erich Kästner** *A repülő osztályát*, amely hasonló történetet dolgoz fel.

Chateaubriand esetében a gyermekkori „háborús cselekedetek” némileg osztályszínezetet is kapnak, illetve a lovagi hagyományokhoz nyúlnak vissza. Az óceánparti Saint-Malo városában eltöltött gyermekévei alatt a barátja lett egy szintén nemesi származású fiú, Gesril, aki teljesen más nevelésben részesült, és akinek „minden meg volt engedve”. Ha egy szegényebb gyermek megszólította, az már elegendő ok volt a verekedésre. Az író így meséli el egyik emlékezetes kalandját Gesrillel:

François-René de Chateaubriand (1768-1848) Anne-Louis Girodet de Roussy-Trioson festményén

Az ilyenfajta „háborúk” minden korban és minden világrészen előfordulnak, meglehetősen változatos formában. Tanúságerre **François René de Chateaubriand** és **Pablo Neruda** önéletrajza.

Előbbivel már találkozhattatok a *Cimbora* oldalain. Régi breton nemesi családban született 1768-ban, az első romantikus írók egyike. Legnagyobb hatású műve a halála után kiadott *Síron túli emlékiratok*, amelyben rendkívül szemléletesen meséli el a Bretagne-ban, az Atlanti Óceán partján töltött gyermekorát. Pablo Neruda 20. századi chilei költő, 1971-ben munkásságáért Nobel-díjat kapott. Chile festői Araukánia régiójában eltöltött gyermekkorára *Bevallom, élttem* című önéletrajzában emlékezik.

Saint-Servanba tartottunk Gesrillel, ezt a városrészt a kereskedelmi kikötő választotta el Saint-Malótól. Ha apálykor mentünk oda, vízfolyások fölött haladtunk át, lapos kövekből emelt, keskeny átjárókon keresztül, melyeket azután újra elborított az emelkedő tenger. A bennünket kísérő cselédek elég messze leszakadtak tőlünk. Az egyik átjáró távolabbi végén két hajósínt vettünk észre, akik azért jöttek, hogy megívjanak velünk. Gesril így szólt: „Csak nem engedjük el ezt a két nyomorultat”, s már kiáltotta is feléjük: „Vízbe, kacsák!” Emezek büszke hajósíntok lévén, nem ismerték a tréfát, és rendületlenül közeledtek; Gesril hátrált, a töltés végéhez szorultunk, ott kavicsokat markoltunk fel és dobálni kezdtük a hajósíntok fejét. Ebben a pillanatban ránk vetik magukat, mi kényszerűen hátrálunk, ők maguk is felfegyverkeznek kövekkel, és egészen az utóvéd seregünkig, azaz cselédekig vernek vissza bennünket. Nem a szememet találták el, mint Horatiusét, hanem a fületem; egy kő oly erősen vágódott hozzám, hogy a bal fülem félig leszakadt, és a vállamra csüngött.

Egyáltalán nem gondoltam a fájdalomra, csupán a hazatérésre. Ha barátom csatározásaiból dagadt szemmel, összetépett ruhával érkezett meg, sajnálták, cirógatták, ápolták és átöltöztették; hasonló esetben engem mindig megbüntettek.

(François René de Chateaubriand: *Síron túli emlékiratok*. Osiris, Budapest, 1999. Maár Judit fordítása)

Pablo Neruda gyermekora a múlt század elejére esik (1904-ben született); mint említettük, szülőföldje a chilei Araukánia, ez a számunkra teljesen ismeretlen, távoli, egzotikus vidék. Itt, a dél-amerikai kontinens déli csücskén, a Csendes-óceán és az Andok között, a világ szinte minden nációja képviseltette magát az őslakos indiánok leszármazottjai mellett. A gyermekek iskolába menet vagy órák után azonban itt is ádáz csatákat vívtak, a kis Pablo inkább véletlenül keveredett bele ezekbe, rendszerint szenvedő félként:

Iskolatársaim azonban nem ismerték fel és nem is tisztelték bennem a költőt. Az is remek volt itt a határvidéken, hogy, akár a Vadnyugaton, nem ismerték az előítéleteket. Társaim közt mindenféle nevű akadt, Schanke, Scheler, Hauser, Smith, Taito, Serani. Egyenlőek voltunk az Aracénak, a Ramírezek és a Reyesek közt, voltak írek, Mc Gynti, lengyelek: Yanischewsky. Sötét fényel ragyogtak közöttünk a fa- és vízillatú araukán nevek: Melivulu, Catrileo.

A nagy, fedett szérűben olykor elkecseregett csatákat vívtunk makkal. Akit még nem találtak el makkal, nem is tudja, mennyire tud fájni. Iskolába menet teleraktuk a zsebünket munícióval. Képességeim elég gyatrák voltak, erőm semmi, ravaszágom kevés. Mindig én húztam a rövidebet. Míg azzal szórakoztam, hogy a csodálatosan zöld és fényes, ráncos és szürke sapkájú makkokat nézegettem, és ügyetlenül próbáltam egyikből-másikból kis pipát fabrikálni (amit aztán később elszedtek tőlem), már záporoztak is fejemre a makkok.

Pablo Neruda (1904-1973)

Második évemet töltöttem az iskolában, amikor eszembe jutott, hogy felteszek egy élénkzöld színű, vízhatlan kalapot. A kalap apám felszereléséhez tartozott, csakúgy, mint a posztó malaclopója, zöld és piros jelzést adó lámpása. Ezek a holmik valóságos bűvöletben tartottak, és amint csak tudtam, már vittem is őket az iskolába. Hogy ott pávaskodjam velük... Ez alkalommal kérlelhetetlenül zuhogott az eső, és így remekül kapóra jött a papagájszerű zöld viaszosvásznon kalap. Alighogy a szérűre értem, ahol már háromszáz örült rohagált összevissza, a kalap, valóban, mint egy papagáj, elrepült a fejemről. Üldözni kezdtem, és már-már el is csíptem, amikor újra fölrepült a legsüketitőbb üvöltések közepette, amit csak valaha is hallottam. Soha sem láttam többé.

(Pablo Neruda: *Bevallom, éltem*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1977. András László fordítása)

Cooper: Az utolsó mohikán - illusztráció 1826-ból

Nemecsek a fűvészkerti Pálmaházban - illusztráció A Pál utcai fiúk első kiadásában, 1907

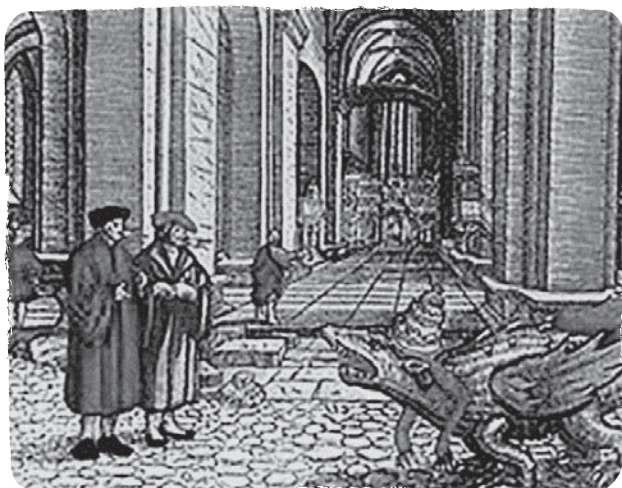
Gyermekek a kora újkorban

A gyermekek nevelésére ebben az időszakban nagy hatást gyakorolt a könyvnyomtatás elterjedése, a reformáció és ellenreformáció irányzatai.

A nyomtatott könyv nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az olvasás ismerete egyre szélesebb körben terjedjen, és ne csak a társadalom bizonyos rétegeinek kiváltsága legyen.

Luther Márton (1532 körül). Az Ágoston-rendi szerzetes a reformáció atyja. 1517-ben tűzte ki Wittenberg templomának kapujára 95 pontból álló téziseit.

Miniatúra: Luther és (feltehetőleg) Zwingli Ulrich „tüzet prédikálnak” a pápai koronát viselő sárkányra (Luther tanítása szerint a pápa maga volt az Antikrisztus). A reformáció a katolikus egyház jobbítására, megújítására irányuló mozgalom.

Luther nevelési kérdésekkel foglalkozott prédikációiban. Véleménye szerint a nevelésre és iskoláztatásra a néptömegeknek is szükségük van, azért, hogy jobb polgárok válhassanak belőlük.

A középkorban az írás-olvasás gyakorlásához elengedhetetlen volt a latin nyelv ismerete. A 16. században az egyszerű emberek nem tudtak latinul. Azt, hogy a plébános a templomban mit prédikál, nagyrészt nem értették. Teljesen ki voltak szolgáltatva az egyházi önkénynek.

A Luther által lefordított teljes német Szentírás első, 1534-es kiadása

Luther azért fordította le anyanyelvére, németre a Bibliát, hogy Isten ígését mindenki megismerhesse, de legfőképpen megértse. Ezáltal ne félje, hanem szeresse Istent.

A könyvnyomtatás terjedéséről elragadtatással ír: „A mi időnkben már könnyű olyan embereket nevelni, akik képesek az Evangélium és a katekizmus tanulmányozására. (...) Ma három esztendő leforgása alatt többet tanulhat az ember, mint régen húsz év alatt. Az asszonyok és a gyermekek is többet tudhatnak meg Istenről, Krisztusról, a német nyelvű könyvek segítségével. (...) De a latinra az egyszerű plébánosoknak, prédikátoroknak szükségük van. Oly kevésbé nélkülözhetik ezt a nyelvet, mint a tudósok a görögöt és a hébert.”

A széleskörű népnevelés érdekében minden helységben iskolát kívánt állítani külön a fiúk és külön a lányok számára. Szerinte nincs szentebb emberi tevékenység a nevelésnél.

Pasquale Cati: A tridenti zsinat. Az ellenreformáció vagy katolikus megújulás a katolikus egyház válasza volt a reformáció térnyerésére. A katolikus egyház vezetői a tridenti zsinaton gyűltek össze megvitatni az egyház megújításának kérdéseit.

Az ellenreformáció élharcosa a Jezsuita-rend (Jézus Társasága), amelyet Loyolai Ignác spanyol katonatiszt alapított 1534-ben.

Rubens: Loyolai Szent Ignác (1616)

A jezsuiták szerint az emberi élet értelme Isten dicsérete. Pedagógiájukat is ez a legfőbb parancs vezérelte. Létrehozták kollégium-típusú iskoláikat Európa-szerte és a világ többi részén, ahol missziós tevékenységet folytattak. Az iskolai szabályokat egységes rendszerbe foglalták a *Ratio Studiorum* révén. A jezsuita nevelési elvek rendkívül szigorúak voltak, de alkalmazóik testi fenyítéshez csak legvégső esetben fordultak. A kollégium-típusú iskola nagyon zárt világ volt. A tanulók hiába rendelkeztek alapos műveltséggel, saját koruk hétköznapi problémáiról mit sem tudtak.

Néri Szent Fülöp a pápánál (18. századi itáliai festő munkája). Katolikus pap, a Keresztény Tanítás Iskolái nevű szervezet alapítója.

Néri Szent Fülöp nevéhez fűződik az ellenreformáció nagyhatású pedagógiai irányzatának létrehozása. 1548-ban alapította első oratóriumát, azaz iskoláját. Fülöp Róma külvárosában működött, és elsősorban a szegény gyermekek gyámolítójaként, nevelőjeként ismert. Nevelési módszerének lényege a krisztusi tanítás, miszerint minden ember Isten gyermeke, társadalmi hovatartozástól függetlenül. Szerinte a gyermek számára a szeretet létszükséglet az egészséges, harmonikus felnőtté váláshoz. A félelemmel teli, nyomasztó légkör gátolja az eredményes nevelést.

Égész életét tanítványai körében töltötte, közösen tanultak, énekeltek, játszottak, színdarabokat adtak elő. Nemcsak a szegény gyermekekkel foglalkozott, hanem szüleikkel is. A templom mellett könyvtárat szervezett számukra, a világ első nyilvános népkönyvtárát.

Bonne année, Bonanno!

A Szín-téren:
ALFIO BONANNO
(1947-ben született
a szicíliai Milóban,
Dániában él
és alkot)

„A boldogság egyik első alapfeltétele az, hogy az Ember és a Természet közti kapcsolat ne szakadjon meg.” (Tolsztoj)

Alfio Bonanno kezdetektől jelen van a helysajátos természetművészeti installációk megjelenésénél, felhasználva a természet anyagait, alakítja, összegyűjti, összeköti, új összefüggésekbe rendezi ezeket. Alkotónk művészet-megközelítése arra emlékeztet, hogy a természet szellemi táplálékot is nyújt, azaz a Föld-lakók többszintű ellátója. Dániában kötött ki, de Olaszországban született, Ausztráliában

nevelkedett az 1970-es években, amikor az arte povera, szabadszellemű anyaghasználat hatása magával ragadta. Tizennégy évesen odaállt szülei elé, és azt mondta, művész akar lenni, így aztán a művészeti sulit Ausztráliában járta ki. A TICKON (Tranekaer International Center for Art and Nature) alapítója és irányítója, ez a szervezet vendégül látta az évek során ebben a műfajban kiemelkedő munkássággal rendelkező, legnevesebb alkotókat.

„A másik tájat csak akkor veszed észre, ha jobban odafigyelsz az itt-re, ahol mindig is létezett. A legutolsó hely, ahol keresnénk, mégis itt van. Itt a föld és a levegő, a víz és a Nap találkozási helyén számtalan létfontosságú életciklust találunk. Az élet ott jelenik meg, ahol esélyt kap a létezéshez: egy mozgásban lévő vonatkocsi oldalának repedésében, egy szilárd lábnyom közepén, háztetőkön.”

A földtől az égig (2010)

A bambusz művészete (2005)

A Természetes párbeszéd címet adta annak az 1997-es írásának, amely művészeti vallomásának számít. A hely jelentése, értelme, annak megtalálása és kiválasztása nagyon fontos részét képezi Alfio élő, környezetközpontú, environmentális művészeti munkáinak. „Nélkülözhetetlen megtalálnom és megértenem azt a nyelvezetet, ami a kiválasztott helyszínbe van kódolva.” – mondja. Ha ez megvan, akkor foghat bele a párbeszédbe, közreműködésbe. A nyelvezet nélkül úgy érezheti, hogy tolakodik, módosít. A kiválasztott helyszín művei esetében mindig egyedi. „Mondjuk, egy félsziget, amit gyöngéd, de határozott folyóvíz formáz, körülötte emelt part, amiről a

munka jól látható, körbejárható. A folyóvíz mozgása hallható, környezetét visszatükrözi és életet adó, élettel teli.”

Ösztönösen dolgozik, most már lassan 35 éve, a józan észre, a tapasztalatra hagyatkozva, próbál nem tervezni előre, nem elemezni és értelmezni minden lépését, szeretne nem szobrászatot vagy művészetet létrehozni a művészet kedvéért. Inkább dolgozni akar, menet közben megbirkózni a kialakult helyzetekkel, megosztani személyes tapasztalatait az alkotás ökológiabarát folyamataiban. Munkáinak kiválasztott helyeivel, anyagaival való viszonya mélyen átélt és személyes. Vallja, hogy a párbeszéd emberi természetünkben fakad. Ez a kulcs, ezt kell megértenie annak, aki részt venne ebben az élményben. Ezek az elemek, élmények emlékeztetni fognak, hogy mi is a természet részei vagyunk, pontosan úgy, ahogyan a természet minden része bennünk is megvan. Mindig lenyűgözte őt, ha nyomokat látott a tájban, ezekre építette fel történeteit.

Használ mohát, köveket, ágakat. Művészeti nyelvezete természetes anyagokból táplálkozik, nem választja szét az emberi cselekvést a termé-

egy múzeum, galéria a mondanivalót jobban kiemelheti, tisztára csupaszhíthatja, de a legerősebb kifejezőforma ott keletkezik, ahol a munka létrejön, ahová tartozik, az igazi életben. Onnan gyűjti erejét, annál is inkább, hogy oda-kint sérülékenyebb. A galériákban a munkák védettséget élveznek – és nem igazán élnek. A szabadtéri melónak van élete, mert részt vesz a történelesekben.

Az épített tájban is megtalálja a szépséget, lenyűgöző erőt. Így járt a houstoni felhőkarcolókkal is. Úgy érzi, be tudna lopni egy kis emberi, természetes melegséget a hideg, gigantikus formatömbök erdejébe. A munkához kiválasztott helyszín nagyon fontos számára, közreműködő partnernek tekinti. A melónak szüksége van a térre, a helyszínre, hogy lélegezhessen, működhessen.

Egy, a természetművészetről tartott koppenhágai előadásán, amelynek közönsége fiatal művészekből és diákokból állt, megkérdezték tőle, hogy tényleg csak azért szobrászkodik-e, mert tiszteli a természetet és környezetét? - Miért, ez nem elegendő? - kérdezett vissza alkotónk.

Ismerek valakit, aki találkozott Alfio Bonannóval – sőt, művészeti íróként, partnerként jelen volt néhány munka születésénél, épülésénél. Beszélgetésük egy interjúkönyvben is olvasható. Ki fogom kérdezni, mert ha hiszitek, ha nem, ez a kanadai ember Sepsiszentgyörgyön él! John K. Grande a neve.

A címben szereplő francia szójáték pedig azt jelenti: Boldog új évet, Bonanno!

szettől. Ilyen a *Bárka* (*Amager Ark*) című munka is, egy erős szimbólumot hordozó beavatkozás. Lehetne természet által összehordott

Kóhalom (2005)

egységet alkotó, több elemből felépült tér, amelyben az élőlények, főleg a gyermekek szabadon mozoghatnak, kifejezhetik magukat, mert a bárka védettséget nyújt számukra.

A műhelymunkát, kiállítótereket nem kedveli annyira, mert a dolgok, történelek közepében szeretne lenni. Ezért dolgozik a szabadban. Szerinte

Bárka (2004)

Szemet gyönyörködtető népi bútorok

Táblás díszítésű, 19. századi kelengyész láda Felsőrákosról

Tulipánnal, tortarózsával és lélekfa-motívummal díszített hozományos láda Étfalváról

Szobarészlet felsőrákosi festett, faragott almáriummal

19. századi felsőrákosi saroktérka előlapja

Zöld alapszínű, drapériával, függönyrojtokkal díszített, 19. századi brassói láda Papolcraól

Festett, faragott kanáltartó Felsőrákosról

Menyasszonyok virághímes bútorai

Az előlap teljes felületét kitöltő évszámmal és egyetlen virágtóval díszített hozományos láda Kézdiabibsból

Előlapján évszámmal, a fedőlap belsején lélekfa-motívummal díszített kelengyés láda a csernátони Haszmann Pál Múzeumban

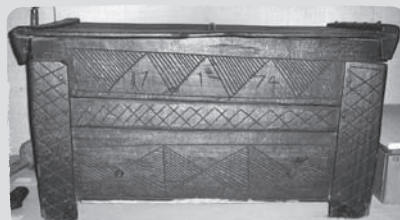
A vidékünkön ritka, sokszirmú virágos díszítményű láda Kiskászonból származik (a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből)

Kelengye, mórinq, perefernum

Bármennyire is hihetetlennek tűnik, a 18–19. században vénlánynak csúfolták azokat a hajadonokat, akiket 18 esztendő korukig „szégyenszemerre” nem jegyezték el, és vénlegénynek számított az ifjú, akit katonaévei idején nem várt otthon jegyese, hogy le szerelése után jöhessen a menyegző, a lakodalom és a boldog házasság.

Sok mindenre volt szükség ahhoz, hogy az ifjú menyecskék háztartásában ne legyen fennakadás: bútorokra, edényekre és vászonneműre,

aminek elkészítéséhez idejében hozzá láttak. A leányos házak asszonyai – és elsősorban maguk a férjhez menendők – éveken át szőtték, varrták, hímezték a kelengyét: a ruhaneműt, fehérneműt, ágyneműt, abroszokat, törülközőket, függönyöket, párnákat, takarókat, egyéb kézimunkákat, és az elkészült darabokat a menyasszonyi ládáknak őrizték. A kelengyés, mórinqos, hozományos, perefernumos vagy – az 1700-as évektől – tulipános, tulipántos ládáknak is nevezett bútorok az esküvő után, a menyasszony hozományaként kerültek annak új otthonába.

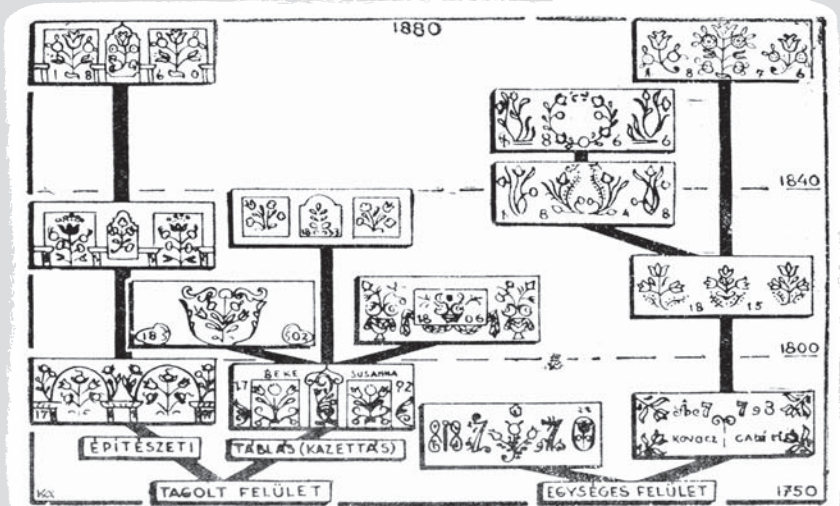
1774-ben ácsolt szuszék Papolcraól (a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből)

Koszorúval és álló virágtövekkel díszített perefernumos láda Futásfalváról

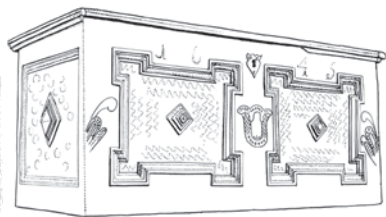

Koszorús ládadíszítmény Futásfalváról és egy felsőrákosi láda fedőlapjának belső oldala a menyasszony nevével és virágok közé rejtett évszámmal

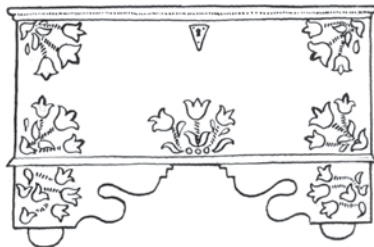

A székelyföldi menyasszonyi ládák díszítményeinek változása a 18–19. században

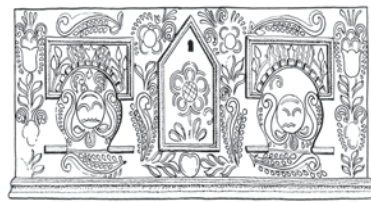

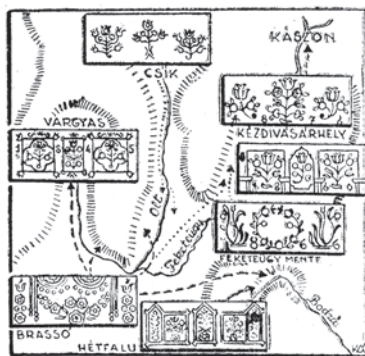
17. századi, farátétes hozományos láda a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből, a csikmenasági ház eredeti bútortárából

1755-ben festett, közép csokros, sarokvirágos tulipános láda Gelencéről

Farátéttel és festéssel díszített láda Imecsfalváról (a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből)

A háromszéki és környékbeli kelengyés ládák jellegzetes típusainak térbeli megoszlása

Menyasszonyi ládák virágai

A ládát – a legrégebbi bútorkor egyikét – a Közel-Keleten már évezredekkel ezelőtt, Európában Krisztus születése táján kezdték gabona, élelem és ruhanemű tárolására használni. A szeg nélkül készített, könnyen szétszedhető és összerakható ácsolt láda – a szuszék – a magyar otthonoknak is az egyik első bútora volt. Az eleinte csak templomokban, kolostorokban, királyi udvarokban használt ládák az 1500-as évektől a nemesi kúriákban, majd a paraszt-

házakban is helyet kaptak. A ládákat előbb vésett, faragott mintákkal szépítették, később – a kémény felfalálása után – a már búbos kemencékkel, kályhákkal fűtött, füstmentes lakásokba virágdíszes festett ládák kerültek.

A 18–19. századi kelengyés ládákat vidékenként eltérő típusú díszítmény borította. Vannak köztük díszes évszámokkal, virágtövekkel, koszorúkkal, indákkal, levelekkel ékesítettek, alapszínük néha élénkpiros, máskor sötétvörös, kék, zöld vagy barna.

1816-ban festett, Kurtapatakon őrzött láda barokkos középdíszítménye kétszirmú tulipánnal, „kontyos” rózsával, tömött szegfűvel

Barokkos díszítményű, ún. pillangós láda, fedelének belső felén életfa-ábrázolással, Felsőcsernátonból

Előlapján rokokó fülkagylós díszítményű, 1798-ban festett láda Ozsdoláról (a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből)

Barokkos vonalvezetésű, madaras díszítményű 18. századi láda a kézdivásárhelyi Incze László Múzeum gyűjteményéből

Madarakkal és a kiviruló természetet jelképező tulipánokkal díszített előlapú ládák Vargyasról, illetve a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből

19. századi kézdimartonosi láda előlapjának középső táblája, meseszerűvé stilizált madárpárral

Amint azt elnevezésük is mutatja, a tulipános ládákra leggyakrabban a magyar díszítőművészet egyik legrégebbi motívumát, a tulipánt festették. Első természetett fajtái az 1500-as években, oszmán-török közvetítéssel jutottak Magyarországra, később – a tavasz és a szerelem jelképeként – a szerelmi ajándékok, menyasszonyi ládák, korszok, kapuk legjellegzetesebb díszítőeleme lett. A könnyen, változatosan rajzolható tulipán mellett megjelenik a hozományos ládákön a liliom, a jácint, a nősirom, díszes előlapjukon gyakran piroslik rózsa, szegfű, fehér-

lik nárcisz, margaréta, gyöngyvirág. A festett bútorokon néha feltűnnek egymással szembe forduló – az ifjú párt jelképező – madarak is.

A táblásan festett ládák fő jellegzetessége felületük hármastagolása. A legszebbek az építészeti elemekkel – a leendő otthon boltíves tornácára utaló oszlopokkal, boltívvel – díszített ládák. A 19. század elejétől eltűnnek a boltívek, helyettük virágdíszes táblák támaszkodnak az oszlopokra. Az oldalsók négyszögletűek, a középső rendszerint összetett ívben végződik.

Reneszánsz, barokk és rokokó stílusú, 18. századi ládadíszítmények Gelencéről, Torjáról és Kézdiálbiszből

1775-ben festett, boltívsoros díszítményű vargyasi menyasszonyi láda előlapjának részlete

Építészeti elemekkel díszített hozományos ládák Kézdiálmásról, illetve Bélafevárról (a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből)

Oszlopokra támaszkodó boltívvel, illetve táblákkal díszített előlapú kelengyész ládák Csernátonból

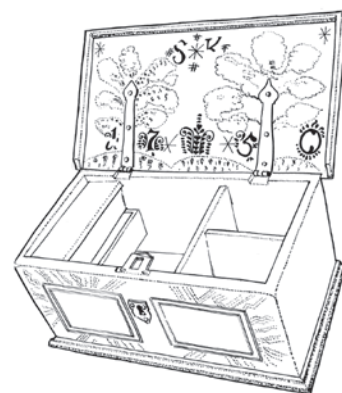

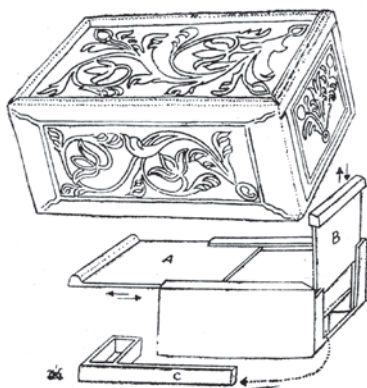
Nagyméretű évszámmal díszített, 17. századi levelesláda a csernátoni Haszmann Pál Múzeum gyűjteményéből

Ívelt szárú virágtövekkel mértéktartóan díszített, tagolatlan előlapú rejtkehelyes láda Rétyről

Életfa-motívummal díszített fedőlapú rejtkehelyes láda Papolcraól, a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből

Kettős rejtkehellyel ellátott, visszahajló indával díszített, 18. századi láda a kézdívasárhelyi Incze László Múzeum gyűjteményéből

Levelesládák, rejtkehelyes ládák

A ládákba – rendszerint bal oldalt – kis rekeszt (ládafiát) is helyeztek az apróbb tárgyak számára, de készültek kisméretű, elsősorban a családi iratok és kisebb értéktárgyak megőrzésére szolgáló, néha furfangos zárral, rejtkehellyel ellátott levelesládák, pénzes ládák is.

A fortélyos rejtkehelyeket ún. duplafenekes eljárással alakították ki, és gondosan elkészített illesztések biztosították, hogy avatatlanok ne férhessenek hozzá az elrejtett ék-

szerekhez, titkos iratokhoz. A menyasszony apró értéktárgyai számára gyakran jövendőbelije készített jegyajándékként tulipános ládikát.

Az egymást váltó művészeti stílusok motívumait – reneszánsz virágtövek, barokkosan ívelt táblák, rokokó szalagcsokrok, fülkagylók, empire füzérek – őrző festett népi bútorok felkutatása és megőrzése izgalmas, szép és fontos feladatunk.

(Rovatunkat ebben a hónapban Kőnya Ádám háromszéki ládáról készített rajzai illusztrálják.)

Kazettás díszítményű ládák a Székely Nemzeti Múzeum, illetve a kézdívasárhelyi Incze László Múzeum gyűjteményéből

Négyzetes mezőbe festett, négykaréjos keretezésű virágtövekkel díszített, 19. századi felsőrákosi ládák előlapjai

Drapériát utánozó sávokkal, bojtos csüngőkkel díszített brassói, illetve hétfalusi típusú ládák előlapjai

Iskolai időfejezetek

Kedves Cimbora-olvasók, számotokra ma már természetesnek tűnik az, hogy minden településen található iskolaépület, s hogy minden kortársatok iskolába jár. A kötelező és az ingyenes oktatásnak közel háromnegyed évszázados története van.

Érdemes tudnotok ezzel kapcsolatban a következőket:

- Az oktatást az egyház kezdeményezte a 16. században, hogy a hívek a Szentírást olvasni tudják.

- A férfiak hamarabb lettek írástudók, mint a nők, a városiak korábban, mint a falusiak, a mesteremberek (iparosok), mint a földművesek, a nyugat-európaiak, mint a kelet-európaiak, a protestánsok, mint az ortodoxok.

- A 19. századig az oktatást hátráltató tényezők voltak: az iskolaépület hiánya, a képzett tanítók hiánya, a tandíj, az iskoláskorú gyermekek más elfoglaltsága (munkába való bevonása), a tankönyvek hiánya.

- Az oktatás rendszerét egy cseh pedagógus, Comenius (Jan Amos Komenský, 1592–1670) dolgozta ki. Az oktatás az ő javaslatára tanítási órák formájában, tanítási év keretében, iskolai osztályokban, osztálymunka formájában, tankönyv használata alapján zajlik.

- Az első népiskolai reformot Magyarországon Mária Terézia uralkodó léptette érvénybe, 1777-ben, *Ratio Educationis* elnevezéssel. Figyelme kiterjedt az iskolatípusokra, a tantervekre, a könyvekre és az oktatási módszerre. Az oktatás elvei a következők voltak: 1. az együtt tanulás, azaz a tanító az egész osztállyal egyszerre foglalkozik; 2. a „katekizálás”, azaz a kérdve kifejtés, a tananyagnak vázlat segítségével történő memorizálása.

- 1868-ban Eötvös József miniszter tette közzé a népoktatási törvényt, amelynek révén mindenki számára elérhetővé vált az iskola. „Minden szülő vagy gyám, ide értve azokat is, kiknek házában gyermekek mint mester-tanítványok vagy házi szolgák tartatnak, kötelesek gyermekeiket vagy gyámoltjaikat (ha nevelésükről a háznál vagy magán tanintézetben nem gondoskodtak) nyilvános iskolába járattatni, életidejük 6-ik évének betöltésétől egész a 12-ik, illetőleg 15-ik év betöltéséig” – írta elő a törvény első paragrafusa. Egy 1908-ban hozott törvény az állami elemi népiskolákban ingyenessé tette az oktatást. A felekezeti iskolákban ez a rendelkezés 1910-től lépett érvénybe.

- Romániában az egységes állami iskolahálózat megszervezésére az 1948-as tanügyi reform során került sor, amely az oktatást leválasztotta az egyháztól.

- 1964-ben kötelezővé vált a nyolcosztályos oktatás, amit négyéves (reál vagy humán) középiskolai oktatás követett. 1975-től a tíz osztály elvégzése vált kötelezővé. Ettől az évtől kezdődően megnőtt a középiskolai szakoktatás profiljainak száma (ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, közgazdasági, egészségügyi, pedagógiai, művészeti).

- A szocializmus idején az iskolákban kötelezővé tették a politikai-ideológiai nevelést, az iskolák tanárait és tanulóit az őszi betakarításban való részvételre kényszerítették.

- A tanítók és a tanárok egyre vonzóbb programokat kínálnak az iskolásoknak (kirándulás, táborozás, színházlátogatás, iskolalapok). Az iskolákat folyamatosan modernizálják (higiéniai rendelkezések, fűtés és világítás, tévé-, majd internethasználat).

Az iskolában eltöltött idő mindenkinek maradandó (kellemes és kellemetlen) élményt nyújtott. Az alábbiakban az iskolával kapcsolatos igaztörténeteket válogattunk össze. Reméljük, ti is kedvet kaptok ahhoz, hogy hozzátartozóitokat kifaggassátok az iskolával kapcsolatos emlékeikről. S esetleg ahhoz is, hogy naplótokban a ti iskolai élményeiteket is megörökítsétek.

Az iskolától való eltiltás

Romániában a kollektivizálás 1949 és 1962 között zajlott le. Az új hatalom különböző eszközökkel kényszerítette a földtulajdonosokat arra, hogy lemondjanak földjükről. Például úgy, hogy gyermekeiket eltiltották az iskolától.

Én 52-be végeztem. Minden áran én tanító akartam lenni. Én azt szerettem. És nagybátyám el is intézte, hogy menjek felvételre. Mielőtt lett volna a vizsga, azelőtt való nap jött nagybátyám s azt mondja, hogy Lőrinc, menj rögtön, állj bé a kollektívbe, me a léánka nem felvételizhetik, csak a kollektivista gyermekeket veszik fel az iskolába. Nem vettek fel. Mondta édesapám, én biza azé nem leszek kollektivista, hogy a léányom legyen kisasszony. Aztán nem lett kollektivista, s én nem mehettem felvételre. Sírtam egy jót. S aztán édesapám mégis béállt a kollektívbe, me rászorították, bé kellett álljan. S így én szépen lemaradtam, nem lettem tanítónő (nevet), pedig nagyon szerettem volna. (D. Margit, sz. 1938, Alsó- és Felsőszentmihály, Kolozs megye) A kollektívbe akkor iratkoztunk be, amikor Árpit kidobták az iskolából. Hazajött. Hát mér jöttél? Azt mondta az igazgató, hogy csak akkor menjek vissza, ha a szüleim beiratkoznak a kollektívbe. A lányom két évet járt az iskolába, ötöt kidobták, mer kulák vót az apja. Erzsikét bé se vették, mer kulák vót az apja. Árpit

Matróztánc iskolai ünnepségen. Torda, 1924

hazaküdték, hogy a szülege nem kollektíves. S akkor egy egész éjjel gondolkoztunk. Azt mondta szegény uram, te Piri, így is, úgy is muszáj lesz. Itt már kiút nincs. S a gyermek is elmarad az iskolából. Iratkozzunk bé. Menj s iratkozzá bé. Na aztán én béiratkoztam. (K. Irén, sz. 1918, Felvinc, Fehér megye)

Az iskolába járás körülményei

Az iskolába járás sokszor nehézséget okozott. A távolság, a megfelelő öltözet hiánya sok gyermek életét keserítette meg.

Messze vót az iskolába menés, az a bizonyos négy kilométer. Amíg odáig értünk, felejtettük el, amit tanultunk este. Így, hogy nagy feleletet legtöbbször nem tudtunk adni a tanítónak. Akkó ezé bizony kaptunk tenyerest, kaptunk fenekelést is.

Nyári üdőszakba, még tavasszal elment, s ősszel. De bejött a téli időszak, akkó még úgy se tudtunk tanulni, vagy úgy se tudtunk felelni. Akkó a nagy fázásé. Mentünk iskolába, a nagy fázással, a tanító, megérkeztünk mindig késéssel, állított a kályha elé. Megmelegített, megmelegedtünk, akkó béültetett a padba, kérdőre vont – nem tudtunk felelni legtöbbször. Keveset tudtunk feleletet adni. Aztán ez, ez ilyen nehezen ment a mű tanulási időszakunk.

De hát akkó nyári üdőszakba, tavasszal, ahogy annyira kisütett a Nap, aztán ment ez a – addig játszadztunk, amit játszadztunk, de nagyabbrészbe a fiúknak vót a gombozási játék. Gomboztunk. Úgy, hogy legtöbbször a gyermekek vaj a fiúk má rá vótunk szorulva, hogy téptük le a gombot a kabátunkról, gomboztuk e. Ezé a szülő (nevet), ezé a tanító kezdett szigorúan venni. Figyelt s ki-kijött. Figyelte, hogy milyen játékot végzünk. De hát azé csak ebbe vót begyakorolódva a gyermekkor abba az időbe, s csak eztet folytattuk. Ez ment, dugva is ment.

Na tehát mű akkor még ott tanultunk, mer regge nyóc órától délig vót a tanítás. Mű délután ott maradtunk, vagy déli órába ott maradtunk az iskolába, nem vót huva menni. Haza nem mehettünk, me akkó délutánra nem tudtunk vóna visszajönni. Délután két órákó megint megkezdődött a két óras tanítás, négy óráig. Négy órákó vót a napi program lejárt s akkó jöttünk haza, má mű s az egész iskola, négykó szabadultunk. Na akkó hazajöttünk – mikó ahagy. (Vajda András, sz. 1926, Sáromberke, Libáncs tanya. Közzétette: Vajda András)

Hogyan büntettek az iskolában?

Az 1777-es oktatási törvény kilátásba helyezte a veréssel való büntetést. Olvassunk bele az előírásba. „Ezen fenytések első foka a grammatika tanulóival szemben veszszőzésből, a gimnáziumban pedig botütésekből fog állni. Ez azonban sohasem bízható a tanárok önkényére, hanem ha a vétség, mely erre a büntetésre méltó, csak keveseknek jutott tudomására, akkor az a tanár és az igazgató jelenlétében zárt helyen rovandó ki a kihágás mértéke szerint. Ha pedig a vétség nyilvánosan követtetett el vagy gyakrabban ismétlődött, az igazgató, a tanárok és az iskolatársak előtt fog végrehajthatni. Végül ha a hiba az egész tanulóifjúságnak tudomására jutott, ennek szemeláttára kell megbüntetni, a fenytés előtt és után tartott rövid intelem kíséretében, hogy a bűnös hibája megjavítására, a többiek pedig a példa megutálására indíttassanak.”

És vót egy tanító néni is, Katica, nagyon szigorú vót. Tudom, hogy megvert minket, mer elmentünk a templomba, a gyermekek, s mi fementünk a karba, a fiúcskák. S ott egy kicsit lármáztunk. S miko mentünk regge iskolábo, s akko három verést kaptunk. Egyik vót tenyeres, aztán vót körmes, s aztán kaptunk fenekest. Fenekest azé kaptam, soha nem felejem e, hogy Pataki Gáborra, miko kimentünk szünetre, má ért a szilva. Vót kék rengló szilva. S Gábor nagyocska vót, feugratt, megfogta jól az ágot, s letört az ág. Ebbő vót a baj, hogy letörtük a szép ágot. S akko T. Antika hama beszaladott, s mondta, hogy né, Sz. Ferika és Pataki Gábor letörte az ágot. Na aztán baj vót. (Detrehemtelep, 74 éves férfi) Aztán 38-ba jött a Vasgárda világ. Keresztet emeltek ide a néptanács elé. Aztán ők minden nap ott énekeltek. Ződ ing, ződ szvetterek rajtuk. S ott énekeltek. S nem vót szabad beszélni magyarul. S jártunk az iskolába. De milyenek vótunk mi, magyar gyermekek? Azért beszélünk. A románok árultak be. Kaptuk

a négy vagy nyóc tenyerest, naponta kétsze, háromszo is. lar o vorbit unguřește (Megint magyarul beszélt.). Biza-biza kaptunk. (B. Gyula, sz. 1929, Harasztos)

Iskola és életpálya

A 20. század során az iskola egyre nagyobb szerepet kezdett betölteni a pályaválasztásban. Akinek nem volt alkalma iskolába járni, élete folyamán hátrányára vált ez.

Aztán amikor én es odakerültem az iskolába, akkor javasoltak a tanítók, hogy adjanak középiskolába, de édesapám nem tudott adni, mert elég nehéz sorsban éltek, akkoriban nem volt annyi pénz, mint amennyi most van, mert most az adót viszik, nem kell az adószedő járjon, hogy fizessenek, de akkor az adószedő járt, s szekeret vettek ki, szekerrel járt, s még az adószedő mellé csendőrt, s a községnek a tizedei élén egy esküdt állott, s az esküdt is ment, úgyhogy hárman mentek adóbéahajtani, s ahol nem tudtak fizetni, ott foglaltak, határidőt adtak, hogy mikorra kell kifizetni, s ha nem fizettek, elárverezték a portékát, mert amit lefoglaltak, azt vitték es el. Volt olyan ház es, ahonnet a varrógépet vitték el, de a legelső dolog, amit vittek el, az az illetőnek a vasárnapi ruhája volt, vagy az ágyról a terítő és asztalról. Ezek voltak akkor, ilyen nehéz világ volt.

Ahogy az iskolával végeztem, a hét elemivel, két napot voltam itthon, s akkor itt a szomszédunkban volt egy edénygyár, akkoriban épült, 28-ban megépült az üzem, s akkor kíváncsotam es mint gyermek, hogy ott dolgozzam, de fel es vettek, igaz, hogy két évig dugdostak, amikor jöttek az ellenőrök, padláson, hol voltam, de nemcsak én, hanem még a többi barátaim es. (...)

Körülbelül hat hónapot voltam ott Csíksomlyón. (...) Hazajöttem, és béiratkoztam a polgári leányiskolába fiú létemre. Másokat is oda írtak be. Volt lehetőség rea, hogy a polgári iskolának elvégezzük a négy osztályát. Közbe jött egy olyan rendelkezés, hogy a leányiskolában fiúk nem tanulhatnak. Vizsgát tettünk két osztályról, s általmentünk Gyergyóditróba. (...) Na aztán, amikor közben már a gyárba jártam. Közbe kellett menni vizsgáznia, de pénzünk nemigen volt. A vizsgadíj nem is volt olyan sok, de nekünk sok volt. S szóltam a főnöknek, Bertalan Áronnak. (...). Hát azt mondja, mennyi a vizsgadíj, s mondom, mennyi, 300 pengő volt. Mondom, nincsen pénzünk, az a baj. Ahajt a zsebébe nyúlt, s azt mondta: nesze, itt van 300 pengő (...). Aztán bémentem Ditróba, hál Istennek a vizsgánk jól sikerült. (...) A plébános úr elmondta, hogy ki vagyok, a gyárba járok, s hétfőn felhívtak az előljáróságra, hogy nem-e szeretnék ott dolgozni vélek? S akkor én aztán válaszút elé kerültem, hogy immár úriember legyek-e vagy maradjak munkásnak, még nadrágom sincs, csak székelyharisnya, s abba pedig nem illő irodába dolgozni. De Ba-

lázs Jánost es felhívták azelőtt. János már ott dolgozott, de ő es harisnyába dolgozott s szalma-kalapba volt. Aztán hazajöttem, s mondtam édesapámnak, hogy miről van szó, úgy döntöttünk, hogy menjek immár az előljáróságra dolgozni. (I. Lajos, sz. 1920, Korond. Az interjút István Anikó készítette.)

Az első iskolai nap

Az iskolába való belépés fordulópont mindenki életében. A székely író, Tamási Áron Bölcső és bagoly című emlékiratában örökítette meg felvételének hangulatát.

Mi anyámmal szótalanul mentünk egy darabig, de amikor a kicsi utcán kimentünk volna az útra, megkérdeztem tőle, hogy most az iskolában mit csinálnak velem. Azt felelte, hogy nem csinálnak semmit, csak béírják a nevemet az első osztályosok közé, aztán a szemembe néznek, s utána már jöhetünk is hazafelé. Nem tudom, hogy a kérdésemből-e, vagy valami egyébről, de békétlenségemet észrevehette, mert szerencsés gyermeknek mondotta, aki rendszeren iskolába járhat es azt a sok hasznos dolgot megtanulja. Mert aki csak annyit is tud, hogy írni es olvasni képes, annak is sokkal könnyebb az élete, mint az írástudatlan embernek; s hát aki még a számolás es a más világi dolgokat is megtanulja!

– Olyan sok mindent kell tanulni? – kérdeztem.

– Hat esztendő van rá – mondta anyám.

Nem is tudtam elgondolni, hat esztendő olyan soknak tűnt előttem. Megkérdeztem, hogy apám is annyi ideig járt-e iskolába, mire anyám elmondta, amit nem is tudtam odáig. Vagyis apám mind a hat osztályt kijárta, ami nagy ritkaság volt abban az időben, mert azt tartották, hogy minek való annyi tudomány a falusi gyermeknek, aki úgysem tudja használni, mivel csak a földet műveli otthon. Atyámat mégis végigjáratták rendszeren, sőt, utána a gimnáziumi iskolába is el akarták küldeni, olyan eszes fiú volt. Csakhogy ő volt a nagyobbik fiú, s mire odaérkezett volna, hogy gimnáziumi iskolába mehessen, az édesapja betegeskedni kezdett. Így aztán a munka kezdett mindjobban rámaradni, s helyette a kisebbik fiút küldték a gimnáziumba, vagyis a nagyszebeni árvaházi iskolába, mert az apjuk akkor már meg is halt. (...)

– S édesanyám mennyi iskolát járt? – kérdeztem.

Anyám nevetve mosolygott, nehogy szomorúságot lássak; aztán így szólt:

– Engemet is béírtak, de aztán csak egyszer-másokor eresztettek az iskolába. Anyám gyermekdolgoztató, régulás asszony volt akkor is; apám pedig leginkább mezei ember, aki télen is jobbra juhokkal bajlódott Jalaszában, s olyankor mi is véle laktunk. Onnet pedig nem járhattam iskolába, mert messze van a falutól, a ciheres kaszállokon túl s már ►

Meszelem vígan az eget

Hová nősz akkorára?! Ha ilyen magas vagy, sosem fogsz magadnak férjet találni, mondták kislány-, de főleg kiskamaszkoromban gyakran, mintha én direkt nőtem volna, mintha ez lett volna minden vágyam, hogy meszeljem az eget. A franc akar férjet, lázadoztam, mint most lázad és tiltakozik a fiam, ha csak kiejtjük a „kislány” szót, a szerelemtől nem is beszélve... S bár akkor tényleg úgy gondoltam, hogy a franc akar, eljött az idő, amikor már én is akartam, legalább egy első csókot. Az volt az érzésem, hogy körülöttem mindenki már túl van a mindenben, sőt, a mindenk mindenén, s nekem, a mindenit – vagy a mindenemet –, sehogy sem akar összejönni az a nagybetűs Szerelem. Meg voltam győződve, hogy azért, mert túl magas vagyok, és mert túl nagy az orrom.

Aztán nemcsak a magasságom, de még a nagy orrom is lett csodálat tárgya. A magasságomból a hosszú lábam értékelték a fiúk, bár én még mind a mai napig nem értem, mi egy lány hosszú lábán a pláné – ha még, mondjuk, a fenekéről vagy a melléről lenne szó, megérteném. A nagy orrom pedig Finnországban aratott nagy sikert, ahol mindenkinek lapos vagy pisze orra van. Milyen szép, európai orrod van, mondták, s hihetetlen volt számomra, hogy ezt komolyan gondolják, nem gúnyolódnak.

Az első csókról pedig annyit, hogy követte a második, a második pasit a harmadik, a harmadik pasit a negyedik

kapcsolat, és így tovább, az idők végtelenjéig, mostanig. Gyermekeim apja, életem társa vagy tíz centivel alacsonyabb, mint én, de nem ő a legalacsonyabb férfiember, akivel dolgom volt. És volt olyan magas is, hogy kisebbségi komplexusom lett tőle, ha fel kellett néznie rám vagy kezében eltűnt a nagy lapátkezem.

Szóval, bárhogy is nézzél ki, legyél fiú vagy lány, lesz, amikor jól érzed magad a bőrödben, s lesz, amikor nem. Lesz, amikor előnyödre válik, hogy olyan vagy, amilyen, lesz, amikor hátrányodra. Lesz, akinek tetszel, és lesz, akinek nem. Hogy miért pont úgy nézünk ki, ahogyan, azt nem tudhatjuk. Hallottam olyat, hogy a lelkünk eldönti, mielőtt megszületik, hogy milyen formát, alakot vesz fel, milyen testet ölt. Ha így van, akkor lehet, hogy én tényleg direkt nőtem nagyra, és minden vágyam az lehetett, hogy meszeljem az eget.

Így vagy úgy, a lényeg talán mégiscsak az, hogy mit kezdek magammal, ha már olyan vagyok, amilyen. Én például, ha már akkora vagyok, mint nyárban a nap, akkor ezt jól ki is használom, s meszelem vígan az eget. S akinek nem tetszik, ne nézze. Vagy másszon létrára, s meszelje újra. Mert az is lehet, neki éppen a létrára mászást kell gyakorolni, ugyanis tériszonya van.

Mindent és mindenkit a maga helyére. Mert mindenkinek helye van, pont úgy, amilyen.

► az erdők lábánál. Ilyenformán, ha nagyon megszorítanak is, csak a nevemet tudom leírni; s olvasni is csupán abból a nagy Szentségimádás könyvből tudok, amit magammal szoktam a templomba hordani(...)

Ahogy bémentünk a kicsi kapun, ott az iskola előtt még sokan álldogáltak, leánykák és legénykék a szüleikkel, de leginkább mégis az anyjokkal. (...)

A kisasszony kedvesen nevetett ezen, majd hirtelen kihúzta maga felé az asztal fiókját, onnét kivett valami képet, s azt nekem adta. Ahogy néztem a képre, mindjárt láttam, hogy nem valami szentet adott nekem, hanem egy bagoly-ábrázolatot. Anyám azonban még nem látta a baglyot a képen, mert éppen akkor azt tudakolta a kisasszonytól, hogy nekem mikor kell iskolába jönnöm. Azt már nem is tudom, hogy a kisasszony mit felelt, mert mindegyre a bagolyra kellett néznie, s azon gondolkodtam, hogy vajon miért adta ezt a képet: nem csúfolódásból-e talán, vagy azért esetleg, mert valahogy a fülibe jutott, hogy én milyen nagy madarász

voltam a nyáron. (...) Amikor a dombra felérkeztünk, éppen megpillantottuk a papot, amint egy mezei ösvényen jöddögélt az országút felé.

– Kérdezzük meg tőle a baglyot! – mondtam anyámnak.

S úgy is lett, mert megvártuk a papot, aki Csíkból való s még fiatal ember volt, s akit a vízkeresztli házjárás alkalmából már én is láttam volt közelről. Amikor köszöntünk neki, s ők ketten anyámmal megkérdezték egymást a hogylétük felől, elmondta Bajna pap, mert Bajna Ferencnek hívták, hogy éppen a törökűzóját nézte meg a temető feletti földjén, de a csókák és a varjak erősen megcsúfolták a csöveket.

Titkon megböktem egy kicsit az anyám oldalát, hogy most a varjakkal együtt hozza elé a baglyot. S ez úgy is lett, mert anyám elővette a baglyos képet, és megkérte a plébános urat, hogy azt fejtené meg.

– A bagoly a tudományt jelképezi, ennyi az egész – mondta a pap, s még hozzátette: – Ahogy a méh a szorgalmat, a kutya a hűséget és az oroslán a bátorságot.

Szerencsés új esztendő!

Hosszú listám van arról, hogy milyen 2015-ös évet kívánok nektek, talán ha egyet kellene választanom róla, akkor ez lenne: „Idén is legyetek önmagatok!”

Remélem, mindenkinek kellemesen telt a vakáció és az ünnepek sora. Nekem ez volt az első karácsonyom, amit a szüleimtől távol töltöttem, viszont a családom energiája mindenütt velem van, ha akarom, ha nem. Ezért szerencsésnek érzem magam, és ez arra emlékeztet, hogy vannak dolgok, amik soha nem változnak. Pontosán ezért választottam a **Daft Punk**ot a januári lapszámba, mert a két francia zenész alkotta együttes olyan elektronikus zenét csinál, amellyel beírták magukat a(z) (elektronikus) zene történelmébe.

A másik, picit személyesebb ok, amiért róluk írok: a telefonomon rajta van az utolsó, talán legnépszerűbb albumuk, a *Random Acces Memories* (2011) című. Biciklizés közben gyakran hallgatom, és ezekben a kissé hidegebb napokban is jókedvre derít, folyamatosan táncolni lesz kedvem, ha őket hallgatom.

Két francia fiatal, Guy-Manuel de Homem-Christo (1974) és Thomas Bangalter (1975) alkotja a duót. Zenéjükben a house, a techno, a '80-as évek popja vegyül a '70-es évek funk zenéjével. Egyszerűen imádom!

Ha most ismeretlennek is tűnik számotokra a nevük, biztos vagyok benne, ha meghallgatjátok a *Get Lucky*

című dalukat, rájössztek, hogy ismeritek őket. Hiszen ez a dal hónapokig toplistás volt, sőt, a toplisták élén helyezkedett el. Annyiszor hallottam a rádiókban, hogy néha már untam is. Számomra ők az új esztendő régi nagy felfedezése; olyan ez, mint amikor elfelejted, hogy egy ötletest raktál valamelyik nadrágod zsebébe, és amikor újból felhúrod a nadrágod, s rábukkansz arra az ötletésre, ennek öröme felér mindennel. Így vagyok én is a Daft Punk duóval: tavaly, év elején hallgattam sokszor őket, és most megint feltölt, ha ők zenélnék a fülhallgatómban. Bátran keressetek rájuk az interneten, személy szerint a már említett utolsó albumukat ajánlom, mert a többi számotokra már nem elég modern, szerintem.

Ez lenne tehát az én januári ajánlatom, kedves zenehallgató barátaim!

Most viszont kérdéssel fordulok hozzátok, mert annyira kíváncsi vagyok, hogy melyek azok az együttesek, zenekarok, dj-k vagy bármilyen zenei megmozdulások, amelyek titeket érdekelnek. Viszont azt is közösen kellene kitalálnunk, hogyan juthatna el hozzám a ti véleményetek, ajánlataitok vagy kérdéseitek.

Bátran kereshettek engem a mullerheni48@gmail.com email-címen, de a facebook közösségi oldalon is megtaláltok (Henrietta Müller), vagy akár a Cimbora weboldalán is üzenhettek nekem. Adjatok életjelt magatokról! 😊

Vízesés-keresőben

A kirándulások, túrák kétségtelenül legkeresettebb, leglátványosabb jelenségei közé tartoznak a vízesések. Sajnos, nem túl gyakoriak, bizonyos esetekben az eléré-

sük is eléggé nehéz. Azért néhányat összegyűjtöttem ide számotokra, hogy ha szeretnétek, felkereshessétek.

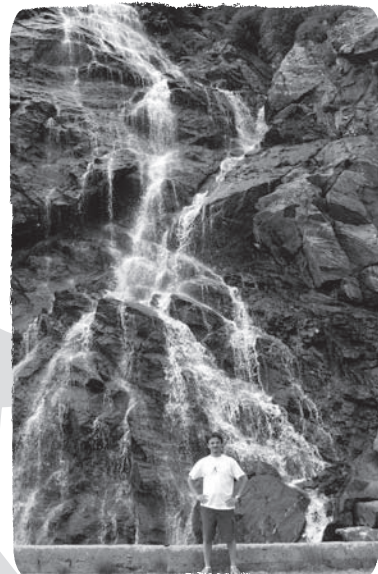
A Hétlétrás-vízesés a Nagykőhavasban (Brassó közelében) található. Több kisebb-nagyobb vízesést foglal magába, és különlegessége, hogy gyakorlatilag a vízeséseken lehet végigmenni létrák segítségével. Télen a fagyott létrákon nehéz és veszélyes a közlekedés.

A Székelyjői- (Havasrekettyei-vízesés) megközelítése sem könnyű, de a Bihari-hegység csodálatos, több mint 25 méter magas vízesésének látványa megéri a fáradságot. Nyáron, száraz időben autóval is megközelíthető, fakitermelő úton, Havasrekettye felől. A vízesés kétlépcsős, és a patakon áthelyezett palló segítségével az alsó szakaszt nagyon közelről megnézhet-

jük, érezve a zúduló víz permetét, erejét. A Bihari-hegységben egyébként még számos, igen látványos vízesés található (Eminenciás-vízesés, Ördögmalom-vízesés, Nagy Phaeton-vízesés stb.).

A maroshévízi termál vízesés a nevét viselő település közelében található. Különösen szép jelenség, 25–30 méter magasból ömlik le a sziklákon, különös alakzatokat, mélyedéseket vájva a mészkőbe. Nyáron a buja növényzet, az üregek falán található cseppkövek teszik még szebbé ezt a különleges helyet.

A Bălea-tavi vízesés és a Capra (Zerge)-vízesések a Fogarasi havasokban találhatóak, mindkettő megközelíthető a Transzfogarasi útról (a Capra az út mellett látható). Előbbi 1235 méteren, utóbbi 1690 méteren található.

Kiseb vízesések, zuhatagok valószínűleg települések közelében is találhatóak.

Kellemes túrázást,
vízesés-nézegetést!

Cimbi naplója

Sziasztok!

Hocsizma hejett gumicsizmát hozot a Zangyalka, s így most nekem nagyon jó. Tapicskálok a pocsojába. A moziba is csizmába mentem. Ugy mint apuci. A mozijegyet a Zangyalka hozta, met még sose voltam. Apuciék se, ugy hogy elmentünk együt. A mozi egy nagy tévé, csak jobk a székek mind othon s kényelmesebek. A csizmákat az ajtó elöt huzztuk le, de aztán bevitük nehogy elopják. Szag szempontyából nem volt szerencsés döntés. Othonról vitünk szalonát shagymát, apuci sört, pont ugy néztük a filmet mind a Zikszfaktort, írto jó vot.

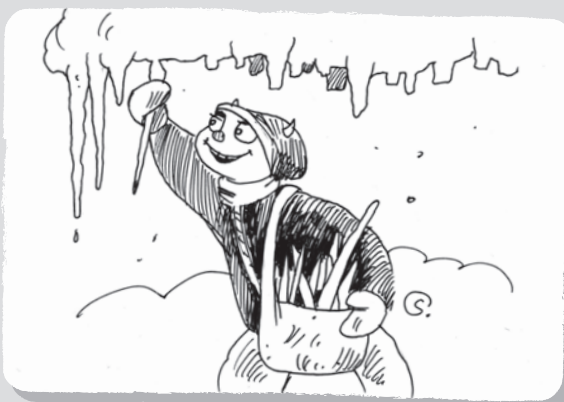
Apuci hamar elalutt, anyuci várta a reklámot, én esemeseztem. Amúgy kár hogy pár ember nem tuggya hogy kel a moziba viselkedni s pisszektettek amikor a jeleneteket beszéltük. A film izgalmas volt, egy farkasról szolt, amejik megevet egy kislányt. Asztán egy öregaszont. Asztot nem sajnáltam anyira, de a kislányt igen. Anyuci sirt. De aztán valami mészáros lelöte a farkast s felboncolta. Nagy csoda volt, mert a farkasból élve kijött a leányka sa zöregaszon. Picit ijettek voltak, de más bajuk nem vot. Amugy ügyes mészáros vot, kevés vér fojt, csak a leányka volt egy kicsit Piros(ka). Etől mi anyucival jobban meglepöttünk mind Szimiribuxi a tükör elöt. Egyik ismerösünk mesélte hogy Szimiribuxi sose látta magát tükörbe, smikor 30 évesen belepilantot, köszönt saját magának. Amugy ő nagyon sötét arcu volt. Apuci aszonta, magass a kakaószintye. A zapja cukros volt, az anyyának a sava volt magas. Neki a kakaó gyült fel a szervezetibe.

Az ujévi buli idén is jól sikerült. Pár napig rózsaszinbe látam avilágot, de aztán hejrejöt a kötőhártyagyuladásom, és minden fehér fekete lett. Ez miat szinte elkéstem a magyar házifeladatal, de asztán kigondoltam smegirtam. A gondolatolvasásról kelet irjunk. Kigondoltam valamit, leirtam s elolvastam. A tanárnéninek anyira tetszet, hogy tizezt akart adni, de asztán bankosította, shárom részletbe atta.

Más nem történt az elmúlt időszakba, sajnos, minden tanárunk jól van, így nem maradnak el a zóráink. Egyébként ez érdekes, ha a tanár van jól, én vagyok rosszul, ha ő beteg, én érzem jobban magam.

Sziasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Mire (nem) jő a jégcsap?

Csillag István rajzai

Róma

	Róma leghíresebb temploma (1.)	Nyakas	Borít, fed	Régies, divatjamúlt	Spanyol festő volt		A szén vegyjele	Bodri lakása	Függőzár	Zenedráma	Gléda	Csodatevő ember	Nitrogén vegyjele Kérdőhang	Mogyorókrém Operál
Fut	SZ					Gladiátoráréna volt (2.) Tejből válik ki								
Szántó-eszköz része							Könyvet forgat Iskolai bútor						Varrunk vele Téli sport	
Minden-napi újság								Bér, fizetés DA						
Tér szélei!			Férfinév Oktat								Nilus németül (NIL) Sugár			Róma híres „vízlelő” helye (3.)
Döntetlen a sakkban					Arra a helyre megy								Félholt! Nyelvész	
A hatásfok jele				Egyidős tesó								Hátsó rész Útós hangszer		
Becézett Antal											Német és olasz autójel		Egye! Kilátásba helyezés	
Hull											Zöldes szín			
Ezzel kezdődik a rumli!		Személyes névmás Paradicsom										Becézett Boglárka		
Be, népiesen			Ezer! Japán márka									Lyuk a jégen Fizetés		
Számszerű tény												Derűre jön		
Rövid, zsinórós férfikabát						Mázol	Női név	Svéd autójel		Véd a kapus	Tűzben tart Nagy-hatalom			
Szolga					Nagy kosár Hegedű tartója				Ormény leves Méter, röviden					Lendület
Liter, röviden		Ezen a helyen, népiesen Sérülés						Eltérő Szakít				Kén vegyjele Tánc-mulatság	Római egyes Szülő, becézve	
Szintén			„Sír” a kutya Görög betű						Fogoly 51, római számmal				Arrafele! Sír	
Az autónak négy is van					Hideg év-szak jelzője A cím eleje						Gabonaféle Oxigén vegyjele			
Gárdonyi Géza színműve					Ókori épület, libái tették híressé (4.)									

Csille István rajzai

KÓNYA ÉVA

Téli tájak a magyar festészetben

Munkácsy Mihály: *Téli út* (1882, részlet)

Bárány Mednyánszky László: *Zúzmarás erdő* (1890-es évek)

Pólya Tibor: *Falusi örömök télen* (1932)

Bernáth Aurél: *Tél* (1929)

Szinyei Merse Pál: *Tél* (1901-1905)

Szónyi István: *Viadukt (Téli táj vasúttal)*, 1927)

The logo for 'Cimbora' is written in a stylized, rounded font on a light-colored, textured background. A small, decorative floral symbol is positioned above the letter 'o' in 'Cim'.A cartoon fox character with large blue eyes, a wide smile, and a blue shirt is shown from the chest up. It is holding a green pencil and appears to be drawing on a light-colored circular area. The fox has a bushy orange tail.

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2014-2015-ös tanévre!

A cartoon fox character with large blue eyes and a slight smile is shown from the waist up. It is wearing a blue shirt and orange pants. The fox has a bushy orange tail.

Éves előfizetési díj:
30 RON (3,33 RON / lapszám)
Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A cartoon fox character with large blue eyes and a wide smile is shown from the chest up. It is holding a small object in its hand. The fox has a bushy orange tail.

A Cimbora ára nem előfizetőknek:
4 RON / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimbora.net